

УДК 338.5:631.11:336.5.02

Домусчи А. О.

Одеський державний аграрний університет

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ ЗАСАДИ УПРАВЛІННЯ ВИТРАТАМИ АГРАРНИХ ПІДПРИЄМСТВ

Досліджено теоретичні питання сутності та місця управління витратами в діяльності аграрних формувань. Досліджено генезис теорій управління витратами у світовій практиці. Визначено ключові критерії результативності управління витратами аграрних підприємств. Запропоновано авторське визначення процесу управління витратами підприємств аграрної сфери виробництва.

Ключові слова: витрати, управління витратами, аграрні підприємства, ефективність, система управління витратами.

Постановка проблеми. Одним із напрямів забезпечення конкурентоспроможності підприємства в сучасних умовах господарювання є застосування стратегічних підходів до управління підприємством в цілому та його витратами, які є надзвичайно важливим об'єктом управління. Управління витратами, яке забезпечує ефективну діяльність, фінансову та економічну стійкість підприємства на ринку посідає особливе місце у системі управління підприємством, що, у свою чергу, є саме тією сферою діяльності щодо взаємодії макро- та мікроекономічних процесів, які формують економіку підприємства та забезпечують його економічну самостійність та конкурентоспроможність.

Формування витрат виробництва є основним й одночасно найбільш складним елементом організації та розвитку виробничо-господарського механізму підприємств охопленого системою бухгалтерського обліку, тому порядок їх здійснення й розподіл повинен бути чітко роз'ясненим і зрозумілим.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Вивченням проблем стратегічного управління витратами займаються багато вітчизняних науковців, серед яких: Ю. Бойко, Ю. Великий, О. Василенко, Р. Кіндрат, О. Лоза, Л. Нападовська, Н. Костецька, Ф. Бутинець, Ю. Прохоров, Н. Сабліна, В. Швець, А. Турило, А. Череп, П. Герасим та інші.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Віддаючи належне ґрунтовним теоретичним напрацюванням і методичному базису процесу управління витратами, які сформовані вітчизняними й зарубіжними вченими, слід відмітити, що динамічність економічного середовища та інтеграційна мобільність національної аграрної економіки постійно потребують доповнення наявних підходів децю підвищення ефективності управління витратами за умов загострення конкурентного ринкового середовища. Зокрема, подальших наукових досліджень вимагає система критеріїв оцінки результативності управління витратами бізнес-суб'єктів аграрного сектора та методичні аспекти вимірювання її рівня.

Метою статті є дослідження теоретично-методичних засад управління витратами аграрних підприємств та визначення основних показників оцінювання ефективності управління витратами, що зумовлені специфікою аграрного виробництва.

Виклад основного матеріалу дослідження. Стратегія управління витратами аграрних підприємств спрямована на розв'язання продовольчої проблеми забезпечення населення України необхідними продуктами харчування по доступній вартості та вирішення завдань продовольчої безпеки з урахуванням принципів і норм Європей-

ського Союзу (далі – ЄС) та Світової організації торгівлі (далі – СОТ) у сфері сільського господарства. Управління витратами є досить складним безперервним процесом прийняття управлінських рішень, який цілеспрямований на оптимізацію витрат, що впливає на удосконалення системи управління діяльністю підприємства. Управління витратами у сільськогосподарських підприємствах досить суттєво відрізняється від методики, яку використовують в інших галузях. Обов'язковість у сільському господарстві звітності про рівень собівартості продукції, що передбачає побудову інформаційного забезпечення та калькуляції собівартості продукції за єдиною методикою, зумовлює необхідність дотримання єдиної методики формування витрат за видами продукції та статтями, що дає змогу уніфікувати систему показників щодо наслідків виробничої діяльності, а це свідчить про неможливість та недоцільність розробки власної системи управлінського обліку на підприємстві.

Управління витратами – це процес цілеспрямованого формування витрат щодо їх видів, місць та носіїв за постійного контролю рівня витрат і стимулювання їхнього зниження. Це є важлива функція економічного механізму будь-якого підприємства. Система управління витратами має функціональний, організаційний і мотиваційний аспекти.

Функціональний аспект є первинним. У культурі загального циклу управління витратами його сутність характеризують функціональні підсистеми: планування витрат, регулювання, облік, аналіз.

Організаційний аспект системи управління витратами (далі – ОАСУВ) пов'язаний із визначенням місць формування витрат і центрів відповідальності за їх дотримання та розробленням ієрархічної системи лінійних і функціональних зв'язків працівників, які виконують комплекс робіт ФАСУВ. Організаційна побудова управління витратами залежить від специфіки підприємства і насамперед від його величини.

Мотиваційний аспект системи управління витратами (далі – МАСУВ) полягає у спонуканні працівників до дотримання ними встановлених планом витрат і пошуку шляхів до їх зниження. Вибір факторів спонукання потребує певної обачливості [1].

Дослідження особливостей аграрної сфери виробництва дозволили визначити, що система управління витратами аграрних підприємств включає такі організаційні підсистеми: пошук і виявлення чинників економії ресурсів; нормування витрат ресурсів; планування витрат за їхніми видами; облік та аналіз витрат; стимулювання економії ресурсів і зниження витрат.

Такими підсистемами керують відповідні структурні одиниці підприємства залежно від його розміру (відділи, бригади, ланки, окремі виконавці). На сьогодні ефективне управління витратами – це шлях до досягнення сільськогосподарським підприємством високих економічних результатів, складний, багатоаспектний та динамічний процес, що включає управлінські дії, ціллю яких є досягнення високого економічного результату та підвищення конкурентоспроможності сільгоспвиробників.

Інтерес до витрат почав виявлятися одночасно з розвитком промисловості та виникненням науки управління виробництвом, тобто на початку XIX ст. Промислова революція, розподіл праці, виникнення й зростання багатопрофільних підприємств стимулювали розробку нових методів організації та управління виробництвом. Основоположником наукового управління витратами вважається Ф. Тейлор [2].

Професор В. Швець зазначає, що обліково-аналітичне забезпечення у прийнятті оптимальних управлінських рішень для підприємств належить до проблем, що мають досить глибокі історичні корені. Адже системний розгляд проблеми передбачає дослідження причин її виникнення та історії розвитку, ігнорування такого підходу не дасть змогу виявити закономірності у формуванні інформаційно-аналітичного забезпечення суб'єктів господарювання, а відтак спрогнозувати його майбутній стан [3, с. 45].

На думку Ю. Великого, В. Прохорової та Н. Сабліної, метою управління витратами підприємства є визначення напрямів діяльності підприємства, спрямованих на пошук шляхів зменшення обсягу витрат для управління конкурентними перевагами й адекватним реагуванням на зміни в зовнішньому середовищі [4].

Ю. Бойко та О. Лоза описують напрями вдосконалення системи управління витратами підприємств. Першою такою проблемою, на погляд авторів, є момент виходу підприємства на ринок. Займаючи свій певний сегмент, воно буде орієнтуватися на сформовану ринкову ціну й визначати тільки свої обсяги збуту. Основною метою такого підходу підприємства є максимізація прибутку та мінімізація витрат [5, с. 215].

А. Череп розглядає сутність процесу управління витратами та функції управління витратами, де на її думку сутність процесу управління складається з таких трьох функцій: менеджмент як функція, менеджмент як процес управління, менеджмент як специфічний орган (апарат) управління [6, с. 351].

На думку Н. Костецької, стратегічне управління витратами повинне ґрунтуватися на низці принципів: відповідність цілей та ресурсів підприємства стану зовнішнього середовища; обґрунтований вибір стратегії підприємства з врахуванням особливостей виробничо-господарської діяльності підприємства; постійний пошук конкурентних переваг та їх зміцнення [7, с. 81].

Слід відзначити, що, хоча теорія управління витратами з'явилася ще у другій половині XIX ст., проте й дотепер немає однозначного трактування терміну «управління витратами».

В економічній літературі надаються різні варіанти етапів розвитку теорії управління витратами. Критичний огляд наукових публікацій дав змогу дані етапи згрупувати (див. табл. 1).

Роль управління витратами полягає в тому, щоб знайти і забезпечити найекономічніший спо-

сіб виробництва продукції (як зараз, так і в перспективі), що забезпечить ефективний розвиток підприємств. У наш час управління витратами стає одним з найважливіших сегментів виробництва. На нашу думку, метою управління витратами є економічна, а не виробнича, оптимізація витрат, у зв'язку з цим, задачі й відповідні їм функції управління витратами акцентовані на економічному аспекті діяльності сільськогосподарських підприємств.

Основними принципами управління витратами є:

- застосування системного підходу до управління витратами;
- взаємозв'язок окремих елементів підсистем із завданнями системи загалом;
- відповідність системи обліку завданням управління витратами;
- аналіз і виявлення альтернативних шляхів досягнення мети;
- повнота і аналітичність інформації щодо рівня витрат;
- застосування ефективних методів зниження витрат;
- стимулювання та мотивація працівників до зниження витрат;
- оцінка та контроль результатів діяльності підрозділів;
- забезпечення та реалізація останніх досягнень економіки, математики та практики для подальшого удосконалення [8, с. 22].

Ми вважаємо, що у зниженні затрат повинна бути зацікавлена не лише адміністрація підприємства чи організації, тобто вище керівництво, але й усі без винятку їх структурні підрозділи. Для цього у виробничих підрозділах доцільним є розробка спеціальних систем матеріального і морального заохочення, схвалених на загальних зборах трудового колективу і зафіксованих у колективному договорі. Слід передбачити й розробити окремі умови стимулювання як для робітників, так і спеціалістів та керівників, працівників служби матеріально-технічного забезпечення. Вказанні умови заохочення необхідно регулярно переглядати і вносити уточнення.

Ф. Бутинець у своїх працях при розгляді витрат визначав їх як загальноекономічну категорію, що характеризує використання різних речовин і сил природи в процесі господарювання. Він відрізняв поняття витрат в бухгалтерському розумінні від витрат в економічному тлумаченні. Так, під економічними витратами Ф. Бутинець розумів «затрати втрачених можливостей», тобто суму грошей, яку можна отримати при найбільш вигідному із всіх можливих альтернативних варіантів використання ресурсів. Таким чином, економічні витрати будь-якого ресурсу, обраного для виробництва продукції дорівнюють його вартості при найкращому із всіх можливих варіантів використання. Поняття економічних витрат обумовлено обмеженістю ресурсів у порівнянні з кількістю варіантів їх використання. З бухгалтерської точки зору, витрати – це тільки конкретні витрати ресурсів [9, с. 11]. Таке тлумачення базується на ресурсному розумінні природи господарства, не беручи до уваги інші аспекти.

Ми поділяємо методичний погляд з точки зору управлінського обліку П. Гарасима, який вважає, що витрати виробництва характеризують ефективність управлінської діяльності на підприємстві загалом, оскільки відображають сукупні затрати живої та уречевленої праці, тобто поєднання осно-

Таблиця 1

Еволюція розвитку теорії управління витратами					Характеристика етапу розвитку суспільно-економічного середовища
Період	Назва теорій, які найбільш характерні для певного етапу	Засновники теорії	Основні риси теорії		
Кінець XIX – початок XX ст.	«Котельний» метод	–	Враховувались усі засоби, витрачені на виробництво, незалежно від ділянок їхнього споживання і цільового призначення, потім ці витрати розподілялися пропорційно прийнятій базі	Етап, пов'язаний з концентрацією виробництва на основі науково-технічного прогресу й появою поточкового виробництва, конвеєрного збирання виробів і, як наслідок, ускладнення управління процесом виробництва. У цей період виникла необхідність приведення бухгалтерського обліку у відповідність до нових умов діяльності. Це час розвитку школи класичного менеджменту, формулювання основних ідей наукового управління	
	Метод Фелса та Гарке	Дж. Матер, Ф. та Е. Гарке	Основне нововведення полягало в тому, що всі витрати поділялися на фіксовані (зараз їх прийнято називати постійними) і змінні		
	Метод Джона Маннома	Дж. Манном	Введено поняття умовно-постійних або накладних витрат, тобто витрат, які не можуть бути безпосередньо віднесені на одиницю продукції		
	Метод Олександра Гамільтона Черча	О. Черч	Було запропоновано розділити виробничу ділянку на декілька виробничих центрів і розподіляти накладні витрати між ними на основі відпрацьованих ними машино-годин		
20–60-ті рр. XX ст.	Концепція «Директ-костинг»	Дж. Гаррісон	Базується на виключенні непрямих витрат, пов'язаних з періодом, і управління умовно-змінними витратами	Увага розробників систем управління витратами і користувачів цих систем концентрувалася на визначенні витрат з метою розрахунку прибутку і контролю	
	Система «Стандарт-костинг»	Ф. Тейлор, Г. Емерсон	Виникає система порівняння фактичних витрат з нормованими. Основна функція – це контроль і регулювання витрат, а не їх облік		
1965-1985 рр	Концепція центрів відповідальності	Дж. Хіггінс	Основна ідея методу – це залежність міри відповідальності певних осіб за фінансові результати своєї роботи	Період виникнення та широкого застосування системи «стандарт – костинг», системи «директ – костинг», заснована на розподілі витрат на постійні й змінні. У кінці періоду (в 60-ті роки) увага змістилася на підготовку інформації для управлінських рішень, почали використовуватися такі технології, як ситуаційний аналіз	
	Система організації праці «Канбан»		Зміст методу полягає у раціональній організації виробництва та в ефективному управлінні персоналом	Отримують популярність розробки з обліку використаних ресурсів у бізнес-процесах і застосування аналізу ефективності бізнес-процесів. У цей період з'являється контроль як система управління підприємством. Системи управління витратами переносяться в цілому на управління підприємством	
	АВ-костинг	Т. Оно	Підприємство розглядається як набір робочих операцій, в процесі здійснення яких необхідно витрачати ресурси. Диференційований метод обліку витрат, полягає в обліку витрат за процесами (функціями)		
	Метод «Just-in-time»	Р. Хауелл, З. Соусі	В основу покладені відсотки відхилень від графіка робіт і стандартів (норм)		
1985 р. – до цього часу	Стратегічне позиціонування	Купер і Нортон	Аналіз сильних і слабких сторін підприємства порівняно з конкурентами, переваг і загроз діяльності підприємства на ринку та формування системи управління витратами із урахуванням перспектив підприємства	Подальше вдосконалення методів управління витратами, облікових технологій. Відбувається розвиток стратегічного управлінського обліку, виникають системи калькуляції на основі руху продукту, калькуляції за стадіями життєвого циклу, аналіз витрат ланцюжка цінностей, управління вартістю бізнесу	
	Управління ефективністю (CRM, BFM, ERM)	Кокінз	Система управління, побудована на принципах управління вартістю бізнесу. Набір управлінських процесів (планування, організації), які дають бізнесу змогу визначити стратегічні цілі, оцінювати й управляти діяльністю в процесі досягнення поставлених цілей при оптимальному використанні наявних ресурсів		

вних засобів, сировини й матеріалів за допомогою праці робітників підприємства. Він стверджує, що раціональність такого поєднання залежить від якості управлінських рішень і приходиться до висновку, що у витратах виробництва відображається рівень управлінського обліку на підприємстві, оскільки вся діяльність менеджерів центрів відповідальності спрямована в підсумку на мінімізацію затрат живої та уречевленої праці [10, с. 151].

Узагальнюючи етапи розвитку теорії управління витратами, вважаємо доцільним процес управління витратами аграрного підприємства визначити як процес підготовки, прийняття та реалізації рішень щодо цілеспрямованого формування (на базі ефективного використання фінансово-господарських ресурсів підприємства) оптимального розміру витрат, який буде забезпечувати досягнення високого економічного результату відповідно до стратегічних і поточних цілей його діяльності.

Для забезпечення низьковитратності діяльності аграрного підприємства необхідно випереджати конкурентів у володінні ринком. У разі ринкових змін структури витрат, зумовлених інноваційними процесами, витрати таких фірм можуть бути нижчими, ніж тих, що раніше закріпилися на ринку, але не здатного швидко реагували на зміни. Налагоджена система управління

витратами підприємства повинна сприяти підвищенню їх ефективності, покращанню фінансових результатів, фінансовій стабільності підприємства у конкурентному середовищі.

Систематизація наукових підходів та дослідження специфіки розвитку аграрного сектору виробництва дали змогу окреслити сукупність основних критеріїв, за якими доцільно здійснювати оцінку рівня ефективності управління витратами аграрних підприємств:

- рівень досягнення цілей, на які спрямовувались витрати;
- співвідношення результату та витрат на його досягнення;
- показники оцінювання ефективності управління витратами у виробничому процесі.

У наш час для забезпечення окупності витрат та отримання прибутку з метою продовження чи розширення діяльності недостатньо тільки цінового регулювання, яке б забезпечило ці результати. Оскільки в умовах жорсткої конкуренції навіть незначне перевищення ціни на продукцію підприємства над ціною аналогічної за якістю продукції конкурентів, може призвести до втрати покупців та частки ринку підприємством. Тому вважаємо, що, виготовляючи продукцію, підприємство повинно спрогнозувати, який чистий дохід воно зможе

Таблиця 2

Основні показники оцінювання ефективності управління витратами

Показники	Сутність показників
Показники, що характеризують рівні досягнення цілей щодо яких здійснені витрати	
Рівень досягнення ринкових позицій, щодо яких були здійснені витрати по конкретних видах діяльності, проєктах тощо	Характеризує рівень ефективності управління витратами, пов'язаними з зайняттям певної частки ринку конкретних видів продукції тощо
Рівень досягнення виправданої економії щодо різних видів витрат шляхом оптимізації процесів і заміни ресурсів (без впровадження інновацій)	Характеризує рівень ефективності управління витратами, пов'язаними з оптимізаційними процесами на підприємстві (без впровадження інновацій), спрямованими на зменшення витрат
Рівень досягнення очікуваної економії щодо різних видів витрат шляхом упровадження інновацій	Характеризує рівень ефективності управління витратами, пов'язаними з упровадженням інновацій, призначених зменшити витрати підприємства
Показники, що характеризують співвідношення між результатом та витратами на його досягнення	
Співвідношення обсягів вироблених у звітному періоді конкретних видів готової продукції (в цінах виробника) до відповідних їм сум виробничих витрат	Характеризує рівень ефективності управління витратами, пов'язаними з виробництвом конкретних видів продукції
Рентабельність реалізації продукції підприємства	Характеризує рівень ефективності управління витратами, що спрямовані на отримання валового прибутку від реалізації готової продукції
Співвідношення сукупних доходів підприємства до сукупних витрат підприємства за звітний період	Характеризує рівень ефективності управління всіма витратами підприємствами
Показники, що характеризують тенденції зміни непродуктивних витрат	
Зміна частки браку в загальному обсязі виробництва	Характеризує рівень ефективності управління витратами, пов'язаними з налагодженням, обслуговуванням, ремонтом та використанням основних засобів, а також з використанням технологій тощо
Зміна частки відходів у матеріальних витратах	Характеризує рівень ефективності управління витратами, пов'язаними із закупівлею, зберіганням та використанням матеріальних ресурсів
Зміна частки витрат на оплату простоїв з вини підприємства та інших непродуктивних виплат працівникам в загальних витратах на оплату праці	Характеризує рівень ефективності управління витратами, пов'язаними з організацією праці робітників та її оплатою
Показники оцінювання ефективності управління витратами у виробничому процесі	
Фондомісткість	Характеризує рівень ефективності управління витратами, пов'язаними з використанням основних засобів у виробничому процесі
Матеріаломісткість	Характеризує рівень ефективності управління матеріальними витратами у виробничому процесі
Працемісткість	Характеризує рівень ефективності управління витратами на оплату праці у виробничому процесі
Комплексний показник ефективності управління витратами підприємства	
Комплексний показник	Характеризує загальний рівень ефективності управління витратами на підприємстві

отримати від реалізації продукції, а після цього збалансувати витрати підприємства, щоб вони не перевищували цей дохід.

Дослідження методичного базису оцінки результативності витрат показали, що для визначення комплексного показника ефективності управління витратами сільськогосподарського підприємства (E_{yv}), з огляду на специфіку процесу формування витрат у аграрному виробництві, доцільною є формула:

$$E_{yv} = \frac{Dv}{V_{zp}}, \quad (1)$$

де Dv – чистий дохід від реалізації продукції, грн;

V_{zp} – сукупні витрати підприємства (за винятком капітальних та фінансових інвестицій), грн [11, с. 161].

Більш детальний моніторинг ефективності системи управління витратами суб'єктів аграрного бізнесу подано в табл. 2.

Якщо $E_{yv} \geq (1 + Rps/100)$, ефективність управління витратами сільськогосподарського підприємства можна вважати задовільною. При цьому чим більшим є цей показник, тим вищою є ефективність управління витратами машинобудівного

підприємства. Якщо ж $E_{yv} < (1 + Rps/100)$, підприємству необхідно розробляти й реалізовувати заходи щодо підвищення ефективності управління витратами. Значення показника Rps встановлюється на рівні планової рентабельності підприємства або середньогалузевого її значення.

Висновки. Управління витратами підприємства є одним із важливих об'єктів досліджень, особливо в умовах фінансово-економічної кризи. Це процес постійного системного впливу на структуру та величину витрат за бізнес-процесами з метою їх оптимізації та досягнення запланованих фінансових результатів. Для детального дослідження та аналізу впливу різних чинників на витрати необхідне створення уніфікованої системи управління витратами, яка забезпечить успішне функціонування підприємства на ринку, виробництво конкурентоспроможної продукції та наявність прибутку.

Використання запропонованої моделі оцінювання ефективності управління витратами підприємства та комплексного показника, що її характеризуватиме, дасть змогу сільськогосподарським підприємствам оптимальніше контролювати чинники, що впливають на зміну витрат, постійно аналізуючи напрям та силу впливу цих чинників.

Список літератури:

1. Управління витратами: практикум / М. Грещак, В. Гордієнко, О. Коцюба, Ю. Лозовик ; за заг. ред. М. Грещака. – К. : КНЕУ, 2011. – 190 с.
2. Біла О. Управління витратами підприємства: теорія та практика / О. Біла, І. Боднарюк, Т. Мединська. – Львів : ЛКА, 2012. – 200 с.
3. Швець В. Розвиток обліково-аналітичних систем суб'єктів господарювання в Україні : [монографія] / В. Швець. – Львів : Вид. центр ЛНУ ім. І. Франка, 2010. – 448 с.
4. Великий Ю. Управління витратами підприємства : [монографія] / Ю. Великий, В. Прохорова, Н. Сабліна. – Х. : ІНЖЕК, 2009. – 192 с.
5. Бойко Є. Удосконалення системи управління на підприємствах / Є. Бойко, О. Лоза // Науковий вісник НЛТУ України : збірник науково-технічних праць. – Львів : РВВ НЛТУ України. – 2008. – Вип. 18(6). – С. 215–221.
6. Череп А. Управління витратами суб'єктів господарювання : [монографія] : в 2 ч. / А. Череп. – 2-ге вид., стереотип. – Х. : ІНЖЕК, 2007. – Ч. 1. – 276 с.
7. Костецька Н. Стратегічне управління витратами як засіб забезпечення конкурентоспроможності підприємства / Н. Костецька, М. Хопчан // Інноваційна економіка. – 2012. – № 5. – С. 81–86.
8. Фроленко Р. Інтегрована система стратегічного управління витратами промислових підприємств / Р. Фроленко // Інноваційна економіка. – 2010. – № 15(1). – С. 22–26.
9. Бутинець Ф. Витрати виробництва та їх класифікація для потреб управління / Ф. Бутинець // Проблеми теорії та методології бухгалтерського обліку, контролю і аналізу. Серія «Бухгалтерський облік, контроль і аналіз» : збірник наукових праць. – 2012. – № 1(22). – С. 11–18.
10. Гарасим П. Курс управлінського обліку : [навч. посібник] / П. Гарасим, Г. Журавель, П. Хомин. – К. : Знання, 2007. – 314 с.
11. Ясінська А. Методологія та організація системно-орієнтованого управління витратами підприємства для прийняття управлінських рішень / А. Ясінська, Н. Подольчак // Вісник Національного університету «Львів, політехніка». – 2012. – № 727. – С. 161–171.

Домусчи А. О.

Одесский государственный аграрный университет

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧЕСКИЕ ОСНОВЫ УПРАВЛЕНИЯ РАСХОДАМИ АГРАРНЫХ ПРЕДПРИЯТИЙ

Резюме

Исследованы теоретические вопросы сущности и места управления затратами в деятельности аграрных формирований. Исследован генезис теорий управления затратами в мировой практике. Определены ключевые критерии результативности управления затратами аграрных предприятий. Предложено авторское определение процесса управления затратами предприятий аграрной сферы производства.

Ключевые слова: расходы, управление затратами, аграрные предприятия, эффективность, система управления затратами.

Domuschi A. O.

Odessa State Agrarian University

THEORETICAL AND METHODOLOGICAL FOUNDATION OF MANAGEMENT OF COSTS OF AGRICULTURAL ENTERPRISES

Summary

The article researches theoretical questions of the nature and cost management in place of agrarian formations. It investigates the genesis of cost management theories in the world practice. Identified the key management performance criteria of agricultural enterprises cost. The author proposes the definition of cost management process, enterprises of agrarian sphere of production.

Key words: costs, cost management, agricultural enterprise, efficiency, cost management system.

УДК 658.637

Киричок О. В.

Сумський національний аграрний університет

ШЛЯХИ ВДОСКОНАЛЕННЯ УПРАВЛІННЯ МАРКЕТИНГОВОЮ ДІЯЛЬНІСТЮ ТОВ «МЕНА-АВАНГАРД»

Обґрунтовані теоретико-методичні засади вдосконалення процесу управління маркетинговою діяльністю. Досліджено стан управління маркетинговою діяльністю ТОВ «Мена-АВАНГАРД». Запропоновано шляхи вдосконалення управління маркетинговою діяльністю в досліджуваному підприємстві.

Ключові слова: маркетинг, стратегія, управління, комунікації, збут.

Постановка проблеми. Перехід України на ринкові відносини призводить до значної переоцінки основ економічного розвитку й викликає необхідність проводити зміни щодо підходів управління підприємствами. Ураховуючи цей факт, а також орієнтацію підприємства на потреби споживача, жорстку конкуренцію, ріст впливу науково-технічного прогресу на всі сфери життя людини, ми вважаємо, що особливу увагу сьогодення необхідно приділяти саме маркетинговій діяльності.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Вагомий внесок щодо проблематики управління маркетинговою діяльністю внесли такі відомі вчені, як І. Ансофф, Ф. Котлер, Ж. Ламбен, Р. Ланкар, М. Мескон, М. Портер, Х. Хершген, Р. Фатхутдінов та інші. Але на сьогодні питання вдосконалення маркетинговою діяльністю було і залишається актуальним до кінця недосліджуваним.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Підприємство, яке було обране нами для поглибленого вивчення, на нашу думку, насамперед потребує кардинальним змін саме в управлінні маркетинговою діяльністю, потребує в провадженні доцільних маркетингових заходів, що, у свою чергу, вплине на всю діяльність досліджуваного підприємства.

Метою статті є розробка рекомендацій щодо вдосконалення організації маркетингової діяльності на ТОВ «Мена-АВАНГАРД», спрямованих на підвищення ефективності та конкурентоспроможності його в умовах сучасності.

Виклад основного матеріалу дослідження. Процес реалізації маркетингового управління повинен включати просування, формування ціни, розробку бранда (іміджу), покращення обслуговування, а також використання сучасних концепцій управління, тип яких залежить від виду діяльності підприємства, виду продукції, місця знаходження підприємства.

Більш детально зупинимось на формуванні стратегічного портфелю підприємства. Конку-

рентні маркетингові стратегії повинні орієнтувати на максимальну і своєчасну адаптацію діяльності підприємств до динамічного маркетингового середовища для досягнення їхніх стратегічних конкурентних цілей.

Конкурентні маркетингові стратегії – це основні напрямки зосередження зусиль, філософія бізнесу підприємства в умовах маркетингової орієнтації.

Портфель конкурентних маркетингових стратегій охоплює три групи стратегій:

- корпоративні – орієнтаційні, глобальні, конкурентні, антикризові стратегії;
- бізнес-стратегії – портфельні стратегії, стратегії сегментації і вибору цільового ринку, стратегії позиціонування, стратегії зарубіжного інвестування, стратегії експорту, стратегії управління набором галузей;
- функціональні стратегії – стратегії комплексу маркетингу, інноваційні стратегії, стратегії виробництва, стратегії в області фінансів [2].

Стратегію підприємства доцільно вибирати, скориставшись методом SPACE, що дає змогу визначити певний стратегічний курс дій підприємства, враховуючи стратегічну конкурентну позицію, яку воно займає.

Метод SPACE, або ще має назву оцінення стратегічного становища й дій, являє собою комплексний метод, призначений для вибору оптимальної стратегії на основі оцінення діяльності підприємства за чотирма групами критеріїв:

- фінансова сила підприємства;
- конкурентоспроможність продукції;
- привабливість ринку, у якому функціонує підприємство;
- стабільність ринку, у якому функціонує підприємство.

Під час формування показників у межах критеріїв оцінювання потрібно брати до уваги конкретного підприємства, завдання що стоять перед ним, його стратегічні маркетингові можливості, а